

Miljöutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av miljöskyddslagen

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av miljöskyddslagen (RP 116/2018 rd): Ärendet har remitterats till miljöutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Jari Salila, justitieministeriet
- handelsråd Tomi Lounema, arbets- och näringsministeriet
- specialsakkunnig Eeva-Maija Puheloinen, miljöministeriet
- enhetschef Juhani Kaakinen, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Norra Österbotten.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Finlands Kommunförbund.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att miljöskyddslagen ändras. Till lagen fogas en bestämmelse om statliga tillsynsmyndigheters behörighet att vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga och begränsa förorening av miljön, om verksamhet som medför risk för miljöförorening medför eller hotar att medföra allvarlig risk eller allvarlig olägenhet för hälsa eller miljö och om genomförandet av de åtgärder som behövs inte enligt räddningslagen ingår i räddningsverksamheten. Åtgärder kan vidtas, om åtgärder inte kan säkerställas genom sedvanligt förfarande med förvaltningstvång eller om det inte kan utredas vem som ansvarar för verksamheten.

Genom propositionen säkerställs det att till exempel insolvens eller oklarheter i ansvarsfrågor hos den som ansvarar för verksamheten inte hindrar eller fördröjer nödvändiga åtgärder för att förebygga eller begränsa förorening av miljön i allvarliga risksituationer för hälsa eller miljö. Kostnaderna för myndighetsverksamheten tas i den mån det är möjligt ut i efterhand av den som hade varit skyldig att vidta åtgärder. Propositionen ingår i arbetet för att utveckla de subsidiära miljöansvarssystemen.

Lagen föreslås träda i kraft så snart som möjligt.

Betänkande MiUB 13/2018 rd

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Sammantaget anser utskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Utskottet tillstyrker lagförslaget utan ändringar, men med följande kommentarer.

Den statliga tillsynsmyndigheten för miljöskydd föreslås få större befogenheter att i exceptionella situationer vidta åtgärder som är nödvändiga för att förhindra och begränsa miljöföroreningar. Den nya 182 a § i miljöskyddslagen avser att säkerställa att insolvens eller oklarheter i ansvarsfrågor hos den som ansvarar för en verksamhet inte hindrar eller fördröjer nödvändiga åtgärder för att förebygga eller begränsa förorening av miljön. Propositionen ingår i ett mer omfattande arbete för att utveckla de subsidiära miljöansvarssystemen.

Utskottet anser det nödvändigt att komplettera befogenheterna med tanke på situationer där den som är ansvarig inte själv vidtar åtgärder och där åtgärderna inte kan säkerställas via sedvanligt förfarande för förvaltningstväng. Vanligen kommer dessa situationer i fråga vid konkurs eller när den ansvariga parten är insolvent eller okänd eller inte påträffas. Den föreslagna befogenheten ska inte tillämpas när åtgärderna enligt räddningslagen hör till räddningsväsendet.

De senaste fem åren har det förekommit fem gånger att myndigheterna varit tvungna att från fall till fall ordna åtgärder som varit nödvändiga för hälso- och miljöskyddet via exceptionella åtgärder, eftersom befogenhetsbestämmelserna varit bristfälliga. I fyra fall ordnades åtgärderna i samråd med konkursboet, i samband med att konkursen fortsatte som offentlig utredning, och i ett fall tillämpades miljöansvarslagen. Åtgärderna finansierades huvudsakligen med statliga medel via en tilläggsbudget. De nödvändiga åtgärderna bestod exempelvis av att ordna med avfallshantering för farligt avfall och farliga kemikalier, leverans av el och värme till en fastighet för att garantera stabil avveckling av en produktionsanläggning och bevakning av ett område.

Kostnaderna för myndighetsåtgärderna i lagförslaget ska först täckas av det anslag i budgeten som reserverats för bekämpning, förebyggande och begränsning av miljöskador. Ett eventuellt lagkraftvunnen för omfattande och svårkontrollerbara risksituationer vid förorening av miljön ska enligt propositionen behandlas i tilläggsbudgetförfarande. Det visar samtidigt att förfarandet har exceptionell karaktär. Utskottet understryker att vår lagstiftning innefattar principen att den som förorenar betalar. Den innebär att det i första hand är verksamhetsutövaren som enligt miljöskyddslagen är ansvarig vid skadliga effekter av verksamheten och de eventuella skador som det medför.

Kostnaderna för myndighetsåtgärderna tas, när det är möjligt, ut i efterhand av den som hade varit skyldig att vidta åtgärder. I de festa fall har återkrav varit resultatlöst. Därför är det viktigt att arbeta med att utveckla de subsidiära miljöansvarssystemen. Regeln bör vara att inte tumma på principen om att den som förorenar betalar. Men i de subsidiära ansvarssystemen måste man räkna med exceptionella situationer så att nödvändiga åtgärder för att bekämpa allvarliga miljö- och hälsorisker ska vidtas vid insolvens för den som är ansvarig och när den betalningsansvariga är okänd eller inte påträffas.

Hur det är med miljöansvar kontra konkurs kommer att utredas i en revidering av konkurslagen. Regeringen har lämnat proposition RP 221/2018 rd till riksdagen och den innehåller ett förslag till

Betänkande MiUB 13/2018 rd

ett nytt 16 a kap. om konkursboets offentligrättsliga miljöansvar. Utskottet välkomnar att konkurslagen får nödvändiga preciseringar. Trots det måste mekanismen med subsidiärt miljöansvar utvecklas eftersom miljöansvaret ofta försummas oberoende av vad det föreskrivs om konkursboets miljöansvar när konkursboet inte har råd att vidta nödvändiga åtgärder.

Utskottet vill här peka på att också finansutskottet i sitt betänkande om budgetpropositionen (Fi-UB 22/2017 rd — RP 106/2017 rd) ansåg det nödvändigt att regeringen ser till att ansvaret i anslutning till gruvdrift inte faller på staten. Det finns anledning att komma ihåg att staten också i fråga om andra branscher onödigt ofta blivit tvungen att i konkurssituationer betala för destruktion av avfall, avloppsvatten och kemikalier som orsakar allvarlig fara, påpekade finansutskottet vidare. Precis som finansutskottet anser miljöutskottet det vara nödvändigt att fortsätta med det pågående arbetet för att utveckla miljöansvarssystemen och att utreda om det kunde inrättas en fond för gruvdriften av samma typ som oljeskyddsfonden.

Miljöutskottet påpekar att det krävs särskilda säkerheter för vissa verksamheter enligt miljöskyddslagen, gruvlagen, avfallslagen och marktäktslagen för det fall att verksamheten avvecklas. Säkerheterna täcker bara lagstadgad och tillståndspliktig verksamhet i enlighet med vad som närmare anges i tillståndet. Säkerheten får inte användas till att ersätta miljöskador och andra oförutsedda kostnader eller skador till följd av lagstridiga åtgärder. Med gruvsäkerheten täcks en del av kostnaderna för att stänga en gruva, om verksamhetsutövaren är medellös. I åtgärderna ingår det främst att göra gruvområdet säkert med avseende på de som rör sig där, vanligen inhägnad av dagbrott, hinder för att ta sig till gruvor under jorden och riva konstruktioner. I 107 § i gruvlagen finns det bestämmelser om säkerheter för malmletning och guldvaskning, och de tillämpas också vid skadeståndsfall. Miljötillståndet reglerar säkerheter för utvinningsavfall för det fall att avfallsområdet stängs. I detta sammanhang vill utskottet avslutningsvis peka på att det behöver utvärderas hur säkerheterna fungerar och om de räcker till inom ramen för finansieringen av det subsidiära miljöansvaret.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Miljöutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 116/2018 rd utan ändringar.

Betänkande MiUB 13/2018 rd

Helsingfors 16.11.2018

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Satu Hassi gröna
vice ordförande Silvia Modig vänst
medlem Anders Adlercreutz sv
medlem Olli Immonen saf
medlem Pauli Kiuru saml
medlem Hanna Kosonen cent
medlem Rami Lehto saf
medlem Eeva-Maria Maijala cent
medlem Hanna-Leena Mattila cent
medlem Sari Multala saml
medlem Riitta Myller sd
medlem Saara-Sofia Sirén saml
medlem Katja Taimela sd
ersättare Arto Pirttilahti cent.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Ekroos.